

Reagan a Fatima

Príbeh amerického
prezidenta Ronalda
Reagana a Fatimskej
Panny Márie

str. 6

Diktatúra hluku

Kardinál Robert
Saraho diktatúre
hluku, ktorá preniká
aj na sväté omše

str. 8

Zvolenský Caravaggio?

Je na Zvolenskom
zámku originál od
talianskeho majstra
Caravaggia?

str. 14

Hlas ticha

Francúzsky františkánsky kňaz Joseph Lemarchand, v literárnych kruhoch známy pod pseudonymom Jean Sullivan, v diele *Šťastie rebelov* smutne konštatuje: „*Je ťažké nájsť niekoho, s kým by sa dalo mlčať.*“

Je zrejmé, že Sullivan nemá na mysli rozpačité mlčanie dvoch ľudí, ktorí nemajú nič spoločné a spolu im nie je dobre, ani milé mlčanie presýtené trémou zaľúbeného gymnazistu na prvom rande. Francúzsky františkán hovorí o mlčaní, v ktorom sú slová zbytočné a komunikácia je bez slov. Hovorí o mlčaní, pri ktorom nie je podstatná reč hlasu, ale hlas ticha. Hovorí o mlčaní onoho starčeka, ktorý denne prišiel do kostola, sadol si do lavice a len sa díval a díval na bohostánok. Bez slov, bez náznaku akejkoľvek modlitby. Keď sa miestny kňaz spýtal starčeka, či sa nevie modliť, ten mu odpovedal: „*Viem, ale ja sa dívam na neho, on na mňa a som šťastný.*“

Onen starček len potvrdzuje, že *silentium pulcherrima coeremonia*. Ticho je najúžasnejšia slávnosť. Taliansky filozof Michele Federico Sciacca hovorí: „*Každé slovo má svoje pokračovanie, ale to je v našom vnútri. Preto je každé naše slovo predposledné – posledné je mlčanie.*“ Teda – malo by byť...

Paul Simon vo svojej slávnej piesni *The Sounds of Silence* (*Zvuky ticha*) hovorí: *A ľudia sa klaňali a modlili / k neónovému Bohu, ktorého si vytvorili*. Lenže takáto modlitba je priveľmi hlučná. A nie len modlitba, ale celá komunikácia. Je to

Kristus Najsvätejšie Ticho, 18. stor.

nezastaviteľný prúd rečí, ktoré ako vody vyliate z brehu pretekajú, rozlievajú sa, aby sa okamžite vyparili. Všetci hovoria, jeden cez druhého, dôležité je, aby som hovoril ja, a to s právom na posledné slovo. Všetci hovoria, no počúvať nechce nikto.

Súčasný *zvuky ticha* nepravdom v tichu. A tak sa nepočujeme. Dokonca ani samých seba. Ešte aj v modlitbe zavalujeme Boha prúdom slov, žiadostí a sťažností. A len sa dívime, že Boh nám neodpovedá a myslíme si, že je naozaj mŕtvy...

Nemecký spisovateľ Paul Roth v knihe *S Bohom ešte vždy možno hovoriť* však píše: „*Boh nie je mŕtvy, umierajú len faľošné predstavy, ktoré si o ňom vytvorili ľudia. Ešte vždy s ním možno hovoriť. Vždy a všade. Na to netreba slov.*“

Na rozhovor s Bohom naozaj netreba slov. Vlastne – prekážajú. Dôležité je mlčanie, ono starčekovo „*dívanie sa na neho*“. A vtedy, v tom tichu, či ešte lepšie – z toho ticha sa zrazu ozve hlas. Hlas ticha. Boží hlas.

PAVOL PRIKRYL

Povedzte priateľom:
Každý si môže objednať
VOX

Šesť odporúčaní sv. Jána Bosca na radostný život

1. Žiť pre samotného Boha

Odovzdajte Bohu najväčšiu možnú slávu a vážte si ho celou svojou dušou. Ak máte na svedomí hriech, odstráňte ho čo najrýchlejšie pomocou dobrej spovede.

2. Byť služobníkom

Nikdy nikoho neurazte. Predovšetkým ochotne slúžte ostatným. Buďte k sebe náročnejší, než na ostatných.

3. Byť opatrný vo svojich vzťahoch

Nedôverujte tým, ktorí nemajú vieru v Boha a ktorí nerešpektujú jeho prikázania. Tí, ktorí nemajú nijaké zábrany v urážaní Boha a ktorí mu neodovzdávajú to, čo by mali, budú mať oveľa menej zábran vás urážať, dokonca vás zradiť, keď je to pre nich výhodné.

4. Míňať opatrne

Ak si nechcete skončiť v troskách, nikdy nemíňajte viac, ako zarobíte. Mali by ste to mať na pamäti, a vždy presne zmerať svoje skutočné možnosti.

5. Byť pokorný

Buďte pokorný. Hovorte málo o sebe a nikdy sa pred niekým nechváľte. Ten, kto sa chváli, aj keby mal skutočné kvality, riskuje, že stratí dobrú mienku druhých. Ten, kto hľadá iba chválu a poctu, má určite prázdnu hlavu, do ktorej prúdi iba vietor... Nebude mať pokoj na duši a bude nespoľahlivý vo svojich sľuboch.

6. Niest' svoj kríž

Neste si svoj kríž na chrbte a prijmite ho tak, ako príde, malý alebo veľký, či od priateľov alebo nepriateľov, a z akéhokoľvek dreva. Najšťastnejší je ten, ktorý vediac, že je odsúdený niest' kríž po celý život, dobrovoľne a rezignovane prijíma ten, ktorý mu Boh pošle.

O Katolíckej cirkvi v Azerbajdžane a o misijnej práci s donom Vladimírom Feketem, SDB

Snímka: CNS

Zabudnutý kút

Desaťmiliónový, prevažne moslimský Azerbajdžan má svojho prvého katolíckeho kňaza. Stal sa ním 35-ročný David Behbud Mustafayev. Kňazskú vysviacku prijal začiatkom mája z rúk samotného pápeža Františka. Novokňaza sprevádzal apoštolský prefekt v Azerbajdžane don VLADIMÍR FEKETE, SDB, ktorý poskytol rozhovor Rádiu Vatikán.

Aký bol hlavný dôvod vašej návštevy vo Večnom meste?

Hlavný dôvod mojej návštevy v Ríme bola kňazská vysviacka. Na Nedeľu Dobrého pastiera Svätý Otec svätí kňazov pre svoju diecézu, pre Rím. S Božou pomocou sa medzi nich dostal aj prvý novokňaz z Azerbajdžanu David Behbud Mustafayev. Pre našu miestnu cirkev je to obrovský dar, že máme prvého kňaza, ktorého vysvätil práve pápež v Bazilike sv. Petra.

Vy ste prvého kňaza pôvodom z Azerbajdžanu sprevádzali nielen vo Večnom meste, ale aj na ceste povolania...

V Azerbajdžane som už osem rokov. Keď som tam prišiel, Behbud bol niekoľko rokov po krste. Už pracoval a veľmi sa dožadoval duchovnej cesty. Niekoľko rokov som ho ešte brzdil, lebo som ho nepoznal a nevedel som, aké sú jeho pohnútky. Keď som však videl všetky boje, ktoré musel prestáť, a aj jeho akúsi neústupčivosť, pred šiestimi rokmi sme ho poslali do Kňazského seminára Márie Matky apoštolov v Petrohrade, ktorý je interdiocéznym seminárom pre všetky krajiny bývalého ZSSR, kde sa pripravujú kňazi na túto misiu.

Hovoriť o vysviacke prvého azerbajdžanského kňaza nie je jednoduchá vec. Z akého prostredia pochádza otec Behbud a možno aj ďalší ľudia, ktorí v tejto moslimskej krajine prijali katolícku vieru?

Azerbajdžan má približne desať miliónov obyvateľov a z toho 90 % sú mos-

limovia. Nie však takej povahy ako nejaké teroristické skupiny. Islam v Azerbajdžane je veľmi umiernený, tolerantný voči ostatným. Často som sa stretal s ľuďmi, ktorí hovoria: „Som Azerbajdžanec, teda mal by som byť moslim, ale ani poriadne neviem, čo to znamená.“ Inými slovami – sú to ľudia, ktorí majú akési tradičné moslimské korene, ale aj vzhľadom na 70-ročnú ateizáciu počas Sovietskeho zväzu, mnohí sú veľmi otvorení aj novým otázkam či novým náboženstvám a sú veľmi komunikatívni. Behbud taktiež pochádza z takejto tradičnej azerbajdžanskej rodiny, ktorá nemala nejaké náboženské pozadie.

Otázka konverzie je komplikovaná. Väčšinou tí, ktorí sú presvedčení veriaci, či moslimovia alebo Židia alebo ortodoxní veriaci, chodia do svojich modlitební. Veľké percento v Azerbajdžane sú však ľudia bez vyznania. Tristo krsťov, ktoré sme mali, to boli ľudia z tohto prostredia. Sú to ľudia, ktorí po ročnej i dvojročnej príprave, boli schopní prijať hodnoty viery a náuku nášho katechizmu a následne aj krst.

Aký život čaka v Azerbajdžane týchto konvertitov? Ako sa na nich ľudia v rodine alebo na pracovisku pozerajú?

Je to rôzne. Azerbajdžan je oficiálne svetská krajina, ktorá oddeľuje náboženstvo od vlády. Podľa ústavy v Azerbajdžane má každý občan právo voľiť si svoje náboženstvo alebo byť bez náboženstva. Vláda do otázok náboženstva nevstupuje, je to súkromná vec každého človeka.

Na druhej strane je to otázka rodinnej tradície. Ako príklad uvediem chlapca z Oravy. Aj keby celá jeho rodina nechodila do kostola, ale sú katolíci. Ak by povedal, že chce byť mormón, tak neviem, ako by to prijali. Niečo podobné sa deje aj u nás. Divia sa, prečo by

mal niekto vstúpiť do nejakej zvláštnej Cirkvi, ktorú ani nepoznajú.

To znamená, že Katolícka cirkev nie je pre Azerbajdžancov priveľmi známa?

Do roku 2000 nebola vôbec známa, lebo tam pôsobila len Ruská pravoslávna cirkev. Na prelome 19. a 20. storočia bolo v krajine približne 10-tisíc katolíkov, poväčšine cudzincov. Keď roku 1917 prišli boľševici, tak kostol – stál tam pekný kostol, niečo ako je Blumentálsky kostol v Bratislave – zbúrali a kňazi museli ujsť. Posledného, ktorý pôsobil ešte tajne, chytili a zastrelili. To znamená, že 70 rokov bola Cirkev v Azerbajdžane bez kňaza a bez kostola. A v Sovietskom zväze nebol záujem informovať ľudí o nejakej Katolíckej cirkvi.

Pred návštevou Jána Pavla II. v roku 2002 v Azerbajdžane robila vláda celoplošnú katechézu, informovala ľudí o tom, kto je pápež, čo je to Cirkev. Bolo to zaujímavé. Mal som tú možnosť byť tam a milo som sa tomu divil. Vláda vítala pápeža veľkolepo, možno ešte veľkolepejšie než terajšieho pápeža Františka. Bolo to po páde komunizmu, všetko bolo iné. Vtedy sa občania dozvedeli, že popri Ruskej pravoslávnej cirkvi je aj Katolícka cirkev. Všetko sa zmenilo aj konkordátom v roku 2012, desať rokov po návšteve Svätého Otca.

Kostol Nepoškvrneného počatia Panny Márie v Baku

Svätý Otec František navštívil Azerbajdžan vlani. Ako ste túto cestu prežívali vo vašej komunite saleziánov, ktorá ho aj prijala?

Bolo to veľké prekvapenie a veľký dar. Poznám stovky farností a diecéz, ktoré sa modlia a ktoré roky čakajú na návštevu Svätého Otca – a aj by si to zaslúžili. On si však zvolil akýsi zabudnutý kút na Kaukaze, maličkú komunitu veriacich, kde chcel s nami celebroad svätú omšu, prirodzene, stretnúť sa s prezidentom, so štátnymi a náboženskými autoritami. Obedovať však chcel rozhodne v saleziánskej komunite. Bol to pre nás nevyčísľiteľný dar, na ktorý sme sa dlho pripravovali a ktorý prebehol ako krásny sen a ktorého ovocie teraz zbierame. Možno aj v podobe tejto vysviacky a dúfame, že aj v ďalších obráteniach a v ďalších pekných udalostiach, ktoré sa odohrávajú v dušiach ľudí.

Čo bol pre vás osobne najkrajší zážitok z apoštolskej cesty Svätého Otca Františka v Azerbajdžane?

Keď som Svätému Otcovi pred obedom predstavoval jednotlivých členov našej komunity a ich históriu, koľko pracujú a odkiaľ pochádzajú. Žartoval s nami v uvoľnenej atmosfére, kde bolo vidieť, že je to otec, pastier celého sveta a že sa zaujíma o veľmi jednoduché, konkrétne detaily života obyčajných misiónárov, ktorí žijú na okraji univerzálnej Cirkvi.

Dalo by sa povedať, že pápež tak trochu navštívil Slovensko, keďže v saleziánskej komunite v Azerbajdžane v súčasnosti pôsobí viacero Slovákov...

Táto misia bola v roku 2000 zverená práve slovenskej kongregácii v Bratislave. Začali tam pracovať najprv dvaja kňazi a jeden koadjutor. S Božou pomocou sa ich počet zvyšoval. No vzhľadom na to, že máme veľa farníkov zo zahraničia, vznikla potreba komunitu internacionalizovať. Tešíme sa, že sú medzi nami, siedmymi slovenskými saleziánmi, ešte aj dvaja spolubratia kňazi z Indie.

Myslíte si, že sa vzťahy medzi Kатоlíckou cirkvou a predstaviteľmi islamu v Azerbajdžane po návšteve pápeža Františka zlepšili?

V Azerbajdžane aj do jeho návštevy boli vzťahy s Vatikánom veľmi pozitívne. Manželka terajšieho prezidenta dokonca financuje projekt na obnovu katakomb. V súčasnosti pracujú na projekte digitalizácie starobylých rukopi-

Snímka: CNS

sov, ktoré sú uchované vo vatikánskych archívoch. To znamená, že azerbajdžanská vláda nemala ani v minulosti nejaké komplikácie.

Svätý Otec prijal minulý rok v marci prezidenta republiky s jeho manželkou. A na prekvapenie všetkých bol o šesť mesiacov u nás. Všetci to vnímajú ako gesto úcty Svätého Otca k tejto krajine a ako znak budovania mostov, o ktorých ustavične hovorí.

Myslíte si, že pápežova návšteva priniesla pokoj a zmierenie do kaukazského regiónu poznačeného konfliktom?

Región je naozaj komplikovaný. Azerbajdžan je už vyše dvadsať rokov vo vojnovom konflikte so susedným Arménskom o územie Náhorného Karabachu. Prebehlo mnoho rokovaní, rezolúcií, táto otázka však stále nie je vyriešená. Myslím si, že návšteva Svätého Otca a jeho stretnutie s hlavou moslimskej komunity, židovskej komunity a arcibiskupom Ruskej pravoslávnej cirkvi prispelo k tomu, že aj miestne obyvateľstvo stále väčšmi vníma, že predstavitelia rôznych náboženstiev môžu spolu rozprávať s úctou, zachovávajúc si vlastnú identitu a spoločne hľadať riešenia, ktoré budú pozitívne pre všetkých.

Ako vyzerá vaša pastorácia v Azerbajdžane?

Máme na starosti jedno výchovné centrum – Center Meryam. Približne štyristo detí prijíma s pomocou dvadsiatich učiteľov vzdelanie. V Azerbajdžane sú tiež sestry Matky Terezy, ku ktorým chodievame slúžiť omše. Staráme

sa aj o pôvodnú kaplnku, kde prichádzajú návštevníci. Máme aj niekoľko projektov sociálnej pomoci, napríklad projekt Pád a ďalšie. Každý večer slúžime svätú omšu, zatiaľ v ruskom jazyku. V nedeľu sú dve omše v ruštine, dve v anglickom jazyku a pod vianočný stromček sme dostali súhlas Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí, že môžeme začať celebroad aj v azerbajdžanskom jazyku.

Koľko ľudí bežne prichádza na svätú omšu do Baku?

Na slovenské pomery málo. Za posledných dvadsať rokov sme pokrstili tristo veriacich. Potom sú tam cudzinci, ktorí v krajine pracujú. V nedeľu sa u nás v kostole vystrieda približne dvesto – tristo ľudí.

Prežil som takmer celý život na Slovensku. Som rád, že som mal možnosť vyrásť v kresťanskom prostredí, ktoré si však možno nie každý vždy uvedomuje, a váži si všetko to, čo má doma. V Azerbajdžane pre desať miliónov ľudí funguje len zopár kňazov. Ak je niekto v inom meste a chce prísť na svätú omšu, musí cestovať hodinu, dve, tri i viac, aby sa mohol zúčastniť na svätej omši. Aj to je pre mnohých ľudí, ktorí k nám prichádzajú zo Slovenska a vidia okolnosti, za akých žijeme a pracujeme, pozitívny impulz. Vtedy si silnejšie uvedomujú, aké veľké poklady máme v kresťanskej Európe a na Slovensku, ktoré berieme ako samozrejmosť, mnoho ráz si ich ani nevážeme. Majú možnosť vidieť, čo všetko musia podstúpiť iní kresťania preto, aby mali možnosť byť na svätej omši.

EVA JÁNOŠÍKOVÁ/RV

Príbeh amerického prezidenta Ronalda Reagana a Fatimskej Panny Márie

Reagan a Fatima

Americký profesor politológie **PAUL KENGOR** vo svojej nedávno vydanéj knihe *A Pope and a President (Pápež a prezident)* skúma nevšedný vzťah medzi Svätým Otcom sv. Jánom Pavlom II. a americkým prezidentom **Ronaldom Reaganom** a ich spoločné úsilie poraziť sovietsky komunizmus. V článku v *Crisis Magazine* priblížil vzťah Ronalda Reagana k Fatimskej Panny Márii.

Bol 6. jún 1987. Ronald Reagan je na svojej ceste do Ríma, aby sa stretol so Svätým Otcom Jánom Pavlom II. Ich prvé stretnutie vo Vatikáne prebehlo pred piatimi rokmi, 7. júna 1982, keď sa obaja muži podělili o svoje vzájomné presvedčenie, že ich Boh pred rokom zachránil pri pokusoch o atentát kvôli špecifickému účelu – aby porazili ateistický sovietsky komunizmus. Pápež Ján Pavol II. sa ocitol blízko smrti 13. mája 1981, v deň sviatku Panny Márie z Fatimy, ktorej zásahu pripisoval záchranu svojho života.

PREKVAPENÝ VEĽVYSLANEC

Je 6. jún 1987 a Ronald Reagan sa na ceste k pápežovi dozvedá od svojho veľvyslanca vo Vatikáne Franka Shakespeara všetko o Fatime.

Tento moment však novinári určite nezachytili. Ja som sa o tom dozvedel iba pred pár rokmi, keď som jedno popoludnie volal s Frankom Shakespearom. Jeho vtedajšie slová ma prinútili stiahnuť sa z diaľnice, aby som si začal robiť poznámky tak rýchlo, ako to len bolo možné. Pre vtedy 87-ročného bývalého veľvyslanca bolo tiež prekvapením, na čo sme sa v našom interview zamerali. Nebol zvyknutý, že by sa ho historici pýtali na Ronalda Reagana, Jána Pavla II. a Fatimu. Myslel som si však, že F. Shakespeare, ktorý predtým bol veľvyslancom v Portugalsku, by mohol mať unikátne odpovede na moje nezvyčajné otázky. Nesklamal ma. Povedal mi, ako Fatima „mala prísť a prišla“ medzi Reagana a Jána Pavla II.

(NE)FIKTÍVNY ROZHOVOR

„Predovšetkým – hlava vedúcej svetovej duchovnej moci a hlava vtedajšej vedúcej svetovej mocnosti, obaja pomerne noví vo svojich funkciách, navyše Ján Pavol II. ako prvý netaliansky pápež za viac ako 400 rokov, obaja cítili potrebu sa navzájom často radiť,“ začal svoje rozprávanie F. Shakespeare.

A tak sa asi v istom momente pápež obrátil na Reagana: „Každý, kto sa bude so mnou do hĺbky rozprávať o zahraničnej politike, o Rusku, o studenej vojne, bude musieť pochopiť moje myslenie a vzťah k Panny Márii a tiež zjavenie Panny Márie vo Fatime a celý vzťah medzi Pannou Máriou, Ruskom a studenou vojnou. Takže ak sa chce niekto so mnou rozprávať o zahraničnej politike, pán prezident, budete tomu musieť porozumieť. Budete to musieť pochopiť a ako to súvisí s mojou zahraničnou politikou.“

Je zaujímavé, že tento úvod sa podobá tomu môjmu z knihy o Jánovi Pavlovi II. a Ronaldovi Reaganovi (*Pápež a prezident – pozn. red.*). Začal som tú knihu s dvoma dátumami, týkajúcimi sa Fatimy: 13. májom 1981 a 13. májom 1917. Dramatický začiatok uvádzam ako varovanie pre nekatolíkov, že ak chcú pochopiť sv. Jána Pavla II. a väčšinu jeho a Reaganovho jedinečného a mimoriadneho príbehu 20. storočia, tak musia najprv pochopiť, ako súvisí Panna Mária a Fatima s týmto obrazom, a to bez ohľadu na to, či sú katolíci. Samotný Reagan, ako mi povedal F. Shakespeare, by bol býval potreboval toto pochopenie.

A tak som sa bývalého veľvyslanca opýtal: „Teraz nemôžete povedať s istotou, kde, kedy a či viedli tento rozhovor; ale myslíte si, že sa to niekedy stalo?“ Shakespeare odpovedal: „Áno, je to úplne tak. Veľmi jasne by pápež Reaganovi povedal, že medzi nimi nemôže byť niekto, kto by s nimi mohol hovoriť o Rusku a zahraničnej politike bez pochopenia Panny Márie a fatimských udalostí.“

Tým „niekým medzi nimi“ bol veľvyslanec Frank Shakespeare.

VEĽKÝ ZÁUJEM

A tak Shakespeare informoval prezidenta Reagana o Fatime počas prezidentovej cesty do Talianska v júni 1987. Kontext bol takýto: Prezident Ronald Reagan bol v severnom Taliansku na stretnutí G7 s hlavami štátov. Dúfal, že odletí do Ríma, aby sa stretol s Jánom Pavlom II., s ktorým sa vždy usiloval stretnúť, kedykoľvek to len šlo. Počas celej cesty do Ríma bol F. Shakespeare sám s Reaganom. Strávili spolu niekoľko hodín. Bol s ním pred a po stretnutí s pápežom v súkromnej vile vo Vatikánskych záhradách.

F. Shakespeare mi povedal: „Hovoril som s Reaganom o Fatime počas tejto cesty, v lietadle a v aute. A on počíval veľmi, veľmi pozorne a veľmi odhodlane. Veľmi ho to zaujímalo.“

Iste, toto nebolo prvý raz, čo Ronald Reagan počul o Fatime – sú zdokumentované aj ďalšie prípady. Chcem sa však teraz podeliť iba o jeden zvlášť osvetľujúci príklad, ktorý historici úplne prehliadli.

KATOLÍCKA RODINA

Bol vtedy 9. máj 1985 a prezident Reagan mal prejav v portugalskom národnom zhromaždení. Text napísal Reaganov hlavný autor prejavov Tony Dolan, zbožný katolík so záujmom o Pannu Máriu, Fatimu a mariánske zjavenia. Dolan vedel všetko o Fatime. A potvrdil mi, že o nej vedel aj Reagan: „*Vedel, čo bola Fatima. Fatima bola dlho súčasťou antikomunistického hnutia. Hnutie Fatimy bolo niečím, o čom by vedel. A taktiež prezident mal túto silnú mystickú stránku.*“

Skutočne, Reagan mal silnú mystickú stránku, ktorá zahŕňala vysokú úctu k matke Ježiša Krista. Okrem toho mal Reagan katolíckeho otca a zbožného katolíckeho brata a švagrinu, pričom obaja z nich boli virulentní antikomunisti, dobre poznajúc Pannu Máriu z Fatimy. Reagan bol obklopený takými katolíckymi aj vo svojom štábe. Ak by to všetko nestačilo, o Fatime by sa dopočul dokonca aj v Hollywoode, kde bol totiž ako herec prezidentom združenia Screen Actors Guild, keď sa natáčal významný film o zjaveniach.

PREJAV V PARLAMENTE

V každom prípade existovali verejné dôkazy o tom, že Reagan vedel o Fatime, čo bolo nepochybne zrejmé zo spomínaného prejavu z mája 1985, s pozoruhodným vyhlásením, ktoré na okamih šokovalo portugalských poslancov.

Táto pasáž prišla uprostred myšlienok amerického prezidenta o Jánovi Pavlovi II. Reagan povedal: „*Ludské bytosti nie sú len ďalšou súčasťou hmotného vesmíru, len obyčajnými zväzkami atómov. Veríme v ďalšiu dimenziu – v duchovnú stránku človeka. Našli sme transcendentný zdroj našich nárokov na ľudskú slobodu, náš návrh, že neodňateľné práva pochádzajú od niekoho väčšieho než my.*“

Nikto neurobil viac, aby pripomenul svetu pravdu o ľudskej dôstojnosti, ako aj pravdu, že mier a spravodlivosť sa začína u každého z nás, ako špeciálny človek, ktorý prišiel do Portugalska pár rokov po strašnom pokuse pripraviť ho o život. Prišiel sem do Fatimy, miesta vašej veľkej náboženskej svätyne, naplniť svoju osobitnú oddanosť Panne Márii, prosiť o odpustenie a súciti medzi ľuďmi, modliť sa za mier a uznanie ľudskej dôstojnosti po celom svete.

Keď som sa pred rokom stretol s pápežom Jánom Pavlom II. na Aljaške, poďakoval som sa mu za jeho život a jeho apoštolát. A odvážil som sa mu navrhnúť príklady mužov, akým je sám, a kdekolvek v modlitbách prostých lu-

di, jednoduchých ľudí ako fatimské deti; tam sídli viac sily ako vo všetkých veľkých armádach a štátnikoch sveta.“

JASAJÚCI POSLANCI

Prvý a posledný raz počas svojho úradu Reagan verejne spomenul Pannu Máriu a fatimské deti. V silnom vyhlásení, ktoré si zaslúži chvíľku na zamyslenie, prezident Spojených štátov povedal, že v modlitbách fatimských detí sídli „*viac sily*“ než vo všetkých veľkých armádach a štátnikoch sveta. Vedel o výnimočnej návšteve Jána Pavla II. vo Fatime po tom, čo sa zotavil po streľbe Aliho Aĝcu, keď následne umiestnil guľku do koruny sochy Panny Márie. Vedel o návšteve pápeža vo „*veľkej náboženskej svätyni*“, kde naplnil „*svoju osobitnú oddanosť Panne Márii*“.

Keď prezident Reagan v parlamente vyslovil slovo „*Fatima*“, nasledovala pauza, zatiaľ čo užasnúti poslanci čakali na svoj preklad, aby sa uistili o tom, čo práve počuli. Keď dorazili príslušné slová v ich jazyku, nasledoval mohutný postlesk. To nebolo to, čo očakávali od hlavy štátu, že im bude adresovať na formálnom zasadnutí, a najmä nie od amerického protestantského prezidenta.

NEZÁUJEM MÉDIÍ

Pokiaľ ide o Reagana, to čo povedal, mu nepochybne spôsobilo radosť. Vyčutnal si tieto odvážne chvíle, keď takéto kontroverzné, ale dojímavé vyhlásenie pravdy opustilo jeho pery. „*Vedel som, že sa mu bude páčiť a že ho použije,*“ povedal Tony Dolan o riadku, ktorý vložil pre svojho šéfa: „*Pros-to vedel. Veľmi, veľmi odvážne.*“

Ako sa mohlo stať, že to vtedy médiá nezachytili? Nuž, po prvé to bola 10-dňová Reaganova cesta po Európe, počas ktorej došlo okrem iného aj k bitburgskej kontroverzii (v nemeckom meste Bitburg položil veniec aj k hrobu vojaka SS – pozn. red.). To bola skoro jediná vec, o ktorú sa médiá zaujímali. A veľmi málo zdrojov, ktoré zaznamenali Reaganov portugalský príhovor, ako napríklad *New York Times* (hoci len sťažka), neuviedli ani len tú najmenšiu zmienku o Fatime. Liberálnym médiám boli úplne ukradnuté nejaké „*hlúpe*“ veci o zjaveniach Panny Márie, ktoré sa stali trom malým, príveľmi zbožným pastierikom.

VÍŤAZNÉ SPOJENCTVO

V tomto príbehu ide o oveľa viac. Na osvetlenie Reaganovho záujmu o Fatimu znova musím povedať, že je toho ozaj veľa, aby sme to tu obsiahli.

No pre katolíkov, uprostred stého výročia prvého zjavenia Panny Márie vo Fatime, bude veľmi fascinujúce dozvedieť sa, že nielen ľudia podobní svojmu vernému pápežovi sv. Jánovi Pavlovi II. sa očividne zaujímali o Fatimu, ale takisto to bolo v prípade pápežovho dôležitého partnera v časoch studenej vojny – Ronalda Reagana. A boli to oni dvaja, ktorí sa v 80. rokoch minulého storočia spojili v boji proti beštii – proti samotnej komunistickej hrozbe, pred ktorou v roku 1917 varovala svet Fatimská Panna Mária. Aj oni chceli rozdrviť hlavu tohto hada. A napokon zvíťazili.

PAUL KENGOR

(Snímka: Reagan Presidential Library)
(Odseky a medzitiulky: redakcia)

Kardinál Robert Sarah pomenúva diktatúru hluku, ktorá preniká aj na sväte omše

Diktatúra hluku

Guinejský kardinál Robert Sarah, prefekt Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí, vydáva veľmi pôsobivú knihu s názvom *Sila ticha – proti diktatúre hluku*, v ktorej diagnostikuje moderného človeka a jeho najsilnejšiu drogu – hluk.

Kardinál Robert Sarah hovorí, že postmoderný človek je závislý od „silnej drogy“, ktorou je hluk. Od tejto drogy síce „chorlavie, ale aj tak ho uspokojuje“. „Opíja“ sa hlukom aby poprel realitu; aby „umŕtvil vlastnú bezbožnosť“. Priľnul k „morfínovej pumpe“ vzrušenia; pohľad má „chorý, akoby stále pod vplyvom drog, oči už nedokáže zavrieť na dlhší čas a odpočínúť si“. Má ich „červené“ od blikajúcej obrazovky svojho „svetelného žalára“. Sú trýznené „diktatúrou imidžu“, či už vizuálneho alebo zvukového.

VRAŽDENIE BOHA

Táto diktatúra „úporne a tvrdohlavo nenávidí ticho“. „Bridí“ sa jej kľáčať pred Bohom. Preto zavádza „pravdy“, vytvorené médiami a „potvrdené vymyslenými obrazmi a dôkazmi“, podvrhmi a nekonečnou „hrou tieňov“. V televíznych show sa všetci usmieávajú nad potratmi, na Facebooku naživo prebiehajú vraždy a znásilnenia, deti na svojich smartfónoch sledujú tvrdú pornografiu. Ani Platónova jaskyňa nikdy nevyzerala tak pekelné, ako toto.

„Naše oči už nenachádzajú priestor na odpočinok, ani naše svedomie už nerozpoznáva hriech,“ hovorí kardinál Sarah a predkladá nám absolútne jasné ultimátum: „Boh alebo nič, ticho alebo hluk.“

Spojitosť medzi hlukom a nihilizmom je priam zlovestná: „Zabíjaním ticha človek úkladne vraždí Boha.“ A práve „úkladná vražda“ Boha potom umožňuje „smrti obchádzať okolo ako lev

a striehnúť“; postmoderná doba „odmieta smrť“, a predsa ju „paradoxne ustavične oslavuje“ a zároveň „zapričiňuje“.

Človeku to pripomína samovražedného protagonistu románu *The Sound and the Fury (Blabot a bes)* od Williama Faulknera, „ktorý miloval iba smrť, miloval a žil v úmyselnom a v takmer zvrátenom očakávaní smrti“, až kým sa napokon sám nevrhol do jej pažeráka. Naša kultúra, ktorá miluje iba smrť je podľa afrického kardinála na „dialnici a rúti sa do pekla“.

DYM Z KADIDLA

Sila ticha nás preniesie do fyzickej alebo „vnútornej“ púšte, ktorá nás „naučí bojovať proti zlu a všetkým našim zlým sklonom“. Tam, tvárou v tvár „hladu, smädu a duchovnému zápasu“, zažijeme očividné a citeľné pôsobenie tichého asketizmu. Tam zápasíme, aby nás „spaloval horiaci ker Božej lásky“; aby sme vyžarovali „nádheru Krista“ ako mnísi, ktorých tváre sú „zbrázené vráskami a spaľuje ich vnútorný oheň Božieho mlčania“.

Ticho nás poháňa smerom k neznámemu „územiu“, ktorým je Boh. Svedčí o tom aj nespokojnosť sv. Augustína s „krajinou tieňov“; nárek sv. Gregora Veľkého nad „vyhostením spred Božej tváre“; let ako na krídlach od sv. Terezky z Lisieux k tichej adorácii; pretože „jazyk, ktorému Boh najlepšie rozumie, je tichá láska,“ hovorí sv. Ján z Kríža.

Kardinál Sarah prirovnáva tichú lásku k „dymu z kadidla“, ktorý stúpa pred

Boha (Zjv 8, 1-4). Kontemplatívny život nazýva „tichou zápalnou obetou“, ktorej vôňa „potešuje a oblažuje“ srdce Boha. Opisuje úžasné ticho, ktoré obklopuje kláštor Grande Chartreuse za podvečerného súmraku po večerách a ničím „nenahraditeľné hodiny“ strávené na kolenách „v tme pred Najsvätejšou Sviatosťou“. Tento úžas nám napokon v „posvätnom tichu zatvorí ústa ako celebrantovi, ktorý pri výkone svojich kňazských povinností zapáli kadidlo pred Bohom a v tichosti adoruje“. Liturgické ticho chráni toto tajomstvo pred jeho „profánnym zbanalizovaním“. Je to „zvukový závoj“, niečo ako rúško, čo prikrýva cibórium a svätostánok, na rozdiel od jeho reálnej prítomnosti. Gregoriánsky chorál býva „pretkávaný“ mystickým tichom a v latinskej liturgii sú tie „najtajupľnejšie slová“ kánonu a konsekrácie „zahalené závojom ticha“, veď „neznížime predsa automaticky aj my hlas, keď hovoríme tie najdôležitejšie slová – slová lásky“?

SEKULARIZÁCIA LITURGIE

Ludská urečnenosť teda znižuje význam tajomstva, „slová zničia všetko, čo ich presahuje“ a podľa kardinála Sarah „liturgia je chorá“, trpí na istý druh „sekularizácie, ktorej zámerom a cieľom je zakázať ticho“. V súčasnosti je nainfikovaná „hlučnou neformálnosťou“, „večnou prítomnosťou mikrofónov“, „rozvláčnymi spevmi“ a „neko-
nečnými povrchnými (v origináli flat and horinzontal – pozn. red.) komentármi“.

triedkami usilujú odstrániť kľáčanie a zničiť „gestá a výrazy nebeskej liturgie“ (Zjv 7, 11).

Svätý Ján Chryzostom svojho času napomenul svoje stádo, aby k Eucharistii nepristupovali „hlučne a nežartovali“ pri tom, veď aj „anjeli, ktorí strážili Ježišov hrob to robili s bázňou a sústredením“. Kardinál Sarah sa preto čuduje: „Čo by asi povedali svätí o našich súčasných procesiách? Kol'ki kňazi cestou k obeťnému oltáru stále rozprávajú, diskutujú, zdravia ľudí... Prečo je až toľko ľahkovážnosti, povrchnosti a svetskosti v čase Najsvätejšej obety? Veľa horlivých kresťanov, ktorí naozaj úprimne prežívajú Kristovo umučenie a smrť na kríži, už viac nemá síl upozorňovať s bolesťou kňazov a biskupov, ktorí sa usilujú vystupovať ako zabávači a robia zo seba hlavných protagonistov Eucharistie. Títo veriaci nám hovoria: „My sa nechceme zhromažďovať s ľuďmi okolo človeka! My chceme vidieť Ježiša! Ukážte nám ho v tichu a v pokore vašej modlitby!“

SEBADEŠTRUKCIA?

Kuriálny kardinál Sarah neustupuje zo svojho postoja aj napriek rôznym názorom, s ktorými sa stretáva za posledný rok, keď vyzýva kňazov, aby sa „čo najskôr vrátili“ k slúženiu svätých omší *ad orientem* (smerom na východ). Pri prejave na desiate výročie vydania apoštolského listu Benedikta XVI *Summorum Pontificum* (špecifikuje v ňom okolnosti, za ktorých kňazi latinskej cirkvi môžu sláviť tridentskú omšu – pozn. red.) kardinál Sarah jasne pomenoval „vážnu a hlbokú krízu“, v ktorej sa ocitá Cirkev a jej liturgia. Vyjadril žiaľ nad „relativizmom v dogmatickej, morálnej a disciplinárnej náuke Cirkvi“, nad „znesväcovaním a trivializáciou“ liturgie a nad „čisto sociálnym a horizontálnym chápaním poslania Cirkvi“. „Mnohí odmietajú vziať na vedomie, že Cirkev vedome búra svoje dogmatické, liturgické, morálne a pastoračné základy, a tým v skutočnosti ničí samu seba,“ vyhlásil kardinál Sarah.

V nedávnom interview hovoril o „veľmi vážnom riziku roztrieštenia a schizmy, ak jednotlivé národné Cirkvi budú sami rozhodovať o doktrínach a morálnych princípoch“. V *Sile ticha* opisuje prechod od „tichého odpadlictva“ k „bojovnému odpadlictvu“ a že kajúcnosť sa stane „traumatizujúcim stavom duše“. „Vzniká tragický dojem, že hriech už viac neexistuje“ – akoby niektoré stavy, napríklad cudzoložstvo, boli iba akési „stupne“ k akémusi „vzdialenému ideálu“.

Shin Kwangho: *Chaos*

TÚŽBA DUŠE

Vo svojom prejave o *Summorum Pontificum* kardinál Sarah opisuje, kde má táto naša kríza korene: „Vzniká v Cirkvi, ktorej stredobodom už nie je Boh a jeho adorovanie, ale človek s ukážkou svojich schopností, robí niečo, čím sa počas omše zamestná.“ Kardinál nás varuje: „Svätá omša sa mnoho ráz svätokrátne redukuje iba na jednoduché žoviálne stretnutie, na slávenie svetskej hostiny, na oslavu spoločenstva ako takého, ba čo viac, ľudia sa ľahostajne odvracajú a nechcú vidieť hrôzu života, ktorý viac nemá zmysel, neprežívajú posvätnú bázeň zo stretnutia sa s Bohom z tváre do tváre, a neboja sa, že jeho zrak odhalí všetko a prinúti ich pozrieť sa pravdivo a neoblomne na ohyzdnosť ich vnútorného života. Svätá omša však nie je zábavným rozptýlením. Je živým sprítomnením obety Krista, ktorý zomrel na kríži.“

Kardinálom načrtnutý obraz je jasný: Uši boľavé, oči červené od falošného mihotania na stenách postmodernej jas-

kyne, duša ubolená nie z utáraného seba predvádzania a pár minútového „rozptýlenia“ ako hviezda pri mikrofóne, ale z vlastnej vnútornej prázdnoty a „ohydnosti“. „Všetci veriaci majú predsa plné právo na liturgickú nádheru, posvätnosť, ticho a adorovanie tvárou v tvár Bohu,“ prízvukuje Robert Sarah a dodáva: „Duša totiž túži byť, ako hovorí aj sv. Alžbeta od Najsvätejšej Trojice ozvenou večného Sanctus, napodobňujúc tak blahoslavených a svätých, ktorí sa ustavične klaňajú Bohu a zvelebujú ho (Zjv 7, 11). Duša dychtí po tom, aby ju láskyplne „premožla“ Božia nádhera a vznešenosť, aby mohla upadnúť do hlbokého a dôkladného ticha.“ Táto tichá chvála je „posledným úsilím duše, ktorá je preplnená a nemôže viac hovoriť“ (Lacordaire). Kardinál Sarah nás uistuje, že práve toto je ten „najmocnejší skutok v boji proti zlu“ – v boji proti postmodernému upadaniu do bezbožnej a hrozivej „priepasti temna“.

JULIA MELONIOVÁ/ *Crisis Magazine*
(Odseky a medzitulky: redakcia)

Benedikt XVI. napísal predslov novej knihy kardinála Roberta Saraha *Sila ticha*

Mlčanie s Ježišom

Emeritný pápež Benedikt XVI. napísal úvod pre anglický preklad knihy kardinála Roberta Saraha (na snímke) venovanej tichu a liturgii *The Power of Silence (Sila ticha, franc. originál *La Force du Silence*)*. Vyjadruje v ňom vd'ačnosť pápežovi Františkovi za to, že zvolil práve tohto „duchovného učiteľa“ do čela Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí.

V päťdesiatych rokoch som prvý raz čítal *Listy svätého Ignáca z Antiochie*. Osobitým spôsobom na mňa zapôsobili slová z jeho *Listu Efezanom*: „*Je lepšie mlčať a byť, ako rozprávať a nebyť. Lepšie je učiť skutkami než slovami. Jeden je Učiteľ, ktorý povedal, a stalo sa. A čo urobil v tichosti, je hodné Otca. Kto skutočne zachováva Ježišovo slovo, môže i v jeho mlčaní počuť, že má byť dokonalý, že má hovoriť skutkami a bude ho poznať podľa mlčania*“ (15,1f).

KRISTOVO TICHŔ

Čo znamená počuť Ježišovo ticho a poznať jeho mlčanie?

Z evanjelií vieme, že Ježiš Kristus často a opätovne v samote prežíval noci „na vrchu“ v modlitbe a v rozhovore s Otcom. Vieme, že jeho reči a jeho slovo pochádzali z jeho mlčania a len tam mohli dozrieť. Z toho vyplýva, že jeho slovo môžeme pochopiť správne len vtedy, keď vstúpime do jeho mlčania, keď sa naučíme počuť ho v jeho mlčaní.

Iste, aby sme vedeli interpretovať Ježišove slová, je potrebné mať vedomosti z histórie, ktoré nám pomôžu pochopiť danú dobu a jazyk. Samo o sebe to však nestačí na to, aby sme Pánovo poslanstvo skutočne pochopili v jeho celej hĺbke. I ten, kto teraz číta čoraz hrubšie vydania komentárov k evanjeliám, nakoniec predsa len ostane sklamaný. Dozvie sa mnohé podrobnosti z Ježišových čias, čo je užitočné, i mnohé hypotézy, ktoré však nevedú v konečnom dôsledku k pochopeniu textu. Nakoniec cítime, že pri nadbytku slov chýba niečo podstatné: vniknutie do Ježišovho mlčania, v ktorom sa zrodilo jeho slovo. Keď nebudeme schopní vstúpiť do tohto mlčania, budeme slovo počuť vždy len povrchne a nebudeme mu skutočne rozumieť.

PRAMEŇ SILY

Všetky tieto myšlienky mi opäť prechádzali myslou, keď som čítal novú knihu od kardinála Roberta Saraha. Sarah nás učí mlčaniu, mlčaniu spolu s Ježišom, pravému vnútornému tichu a zá-

roveň nám pomáha pochopiť Božie slovo. Samozrejme, že o sebe hovorí minimálne, ale predsa len nám sem-tam dovoľí nahliadnúť do svojho vnútorného života. Na otázku Nicolasa Diata „*Uvažovali ste niekedy nad tým, že slová môžu byť obťažujúce, ťažkopádne a priveľmi hlučné?*“, kardinál odpovedal: „*V modlitbe a duchovnom živote som často pociťoval potrebu hlbšieho, dokonalejšieho ticha... Dni v tichu, samote a pôste, keď jedinou potravou je Božie slovo, umožnia človeku budovať život na tom, čo je podstatné.*“

Z týchto riadkov sa stáva viditeľný prameň, z ktorého kardinál žije a ktorý dáva jeho slovu vnútornú silu. Na jeho základe potom vidí nebezpečenstvá, čo ohrozujú duchovný život aj kňazov a biskupov, a tým aj samotnú Cirkev; namiesto opravdivého slova nezriedka nastupuje bezduché táranie, v ktorom sa veľkosť slova stráca. Chcel by som citovať len jednu vetu, ktorá sa môže stať súčasťou spytovania svedomia každého biskupa: „*Môže sa stať, že dobrý a zbožný kňaz pozdvihnutý do biskupského stavu rýchlo upadne do priemernosti a starostí o svetské záležitosti. Gniavený ťarchou zverených úradov, hnaný úsilím o vonkajší dojem, zaujatý vlastnou mocou, autoritou a materiálnymi potrebami svojho stavu, postupne stráca dych.*“

OSOBNOSŤ KARDINÁLA

Kardinál Sarah je duchovný učiteľ, ktorý hovorí z hĺbky mlčania s Pánom a z vnútornej jednoty s ním, a tak má naozaj čo povedať každému z nás. Musíme byť vd'ační Svätému Otcovi Františkovi, že do vedenia kongregácie zodpovednej v Cirkvi za slávenie liturgie (Kongregácia pre Boží kult a disciplínu sviatostí) menoval takéhoto duchovného učiteľa.

Ako pri výklade Písma, tak aj pri liturgii platí potreba odborných vedomostí. Ale tiež tu platí, že odbornosť veľa nezaváži, ak sa nezakladá na hlboké vnútornej jednoty s modliacou sa Cirkvou, ktorá samotným Pánom vždy znova učí, čo je adorácia. Kardinál Sarah je majster ticha a vnútornej modlitby, a preto je liturgia v dobrých rukách.

Vatikán, Veľkonočný týždeň 2017

BENEDIKT XVI., emeritný pápež
(Odseky a medzitulky: redkacia)

Neprehliadnite!

**Koncom júna 2017
vychádza v slovenčine
knihka kardinála
Roberta Saraha**

proti diktatúre hluku

Sila ticha

Nechat' na seba pôsobiť umenie – meditácie nad Caravaggiovými obrazmi

Dávid a Goliáš

Caravaggio sa touto známou biblickou témou zaoberal vo viacerých svojich dielach, v priebehu celého svojho produktívneho obdobia. Vieme prinajmenej o troch jeho obrazoch a diskutuje sa o niekoľkých ďalších. Dá sa ľahko predpokladať, že autor videl v tejto udalosti veľké symbolické posolstvo.

Zápas mladého Dávida so skúseným Filištíncom Goliášom mal taký nečakaný priebeh, jeho víťazstvo bolo také rýchle a prekvapujúce, že tu každý musel ostať v úžase – a musí i teraz. Áno, sám rozum skutočne nenachádza vysvetlenie pre to, čo sa tu udialo. Jedine rozum *osvietený vierou* dokáže tejto udalosti dať zmysel. Ba čo viac. Podobne ako pri obrazoch s témou Judity a Holoferna, aj pri týchto Caravaggiových obrazoch je zrejmé, že tu ide o čosi *viac* než len o nečakané víťazstvo mladého chlapca nad urasteným bojovníkom, ktoré sa udia-

lo kedysi v dejinách židovského národa.

V MENE PÁNOVOM

Ako uvádza Biblia, mladý Dávid sa ponúkol bojovať s Filištíncom Goliášom „v mene Pána zástupov, Boha izraelských šíkov“, ktorého on hanobil a vysmieval (1 Sam 17, 36 a 45). Dávidovo vedomie, že tu ide o *Božiu česť*, bolo také silné, že ho zbavilo akéhokoľvek strachu v tomto zjavne nerovnom súboji, v ktorom mu Boh skutočne doprial víťazstvo jediným zásahom z praku. Kameň Goliášovi prerazil lebku a

usmrtil ho. Následne Dávid pristúpil k nemu a jeho vlastným mečom mu odťal hlavu, aby svoje víťazstvo spečatil, resp. učinil zjavným. Goliášovu hlavu – ako svoju trofej – zanesol do Jeruzalema, kráľovi Šaulovi (porov. 1 Sam 17, 54 a 57).

Caravaggio ani v jednom prípade nezazobrazuje samotný súboj, ale až nasledujúcu scénu, keď Dávid berie do ruky Goliášovu hlavu, aby ju ukázal svojim súkmeňovcom i svojim nepriateľom, a žiada vyvodit' zo svojho víťazstva príslušné dôsledky. Dávid ako budúci kráľ vyvoleného národa deklaruje svoje víťazstvo nad nepriateľom, ktorý mu ukladal o život, a tým chcel Izrael podrobiť cudzej nadvláde. Pohľad naňho, ktorý je prorockým predobrazom Ježiša, evokuje eschatologické slová svätého Pavla, keď píše o Kristovi, že „*on musí kral'ovať, kým mu (Otec) nepodloží všetkých nepriateľov pod nohy. Ako posledný nepriateľ bude zničená smrť*“ (1 Kor 15, 25 – 26).

DÁVID – BOŽÍ NÁSTROJ

Na všetkých obrazoch vystupuje Dávid bez akejkoľvek známky samofúbnosti, triumfalizmu či pyšného prezentovania svojho jedinečného víťazstva. Z jeho tváre sa skôr zrači pokoj, pokora, vedomie vznešeného poslania a vyvolenia bojovať *v Božom mene* na obranu jedinej pravej viery, a teda i s mocou jediného pravého Boha.

Na madridskom obraze sa zdá, akoby priväzoval šnúрку o Goliášove vlasy, aby za ne mohol následne držať jeho hlavu. Dominuje tu kontrast medzi mladým a krehkým telom Dávida a mŕtvosťou mŕtveho Goliáša.

Na viedenskom obraze, kde už drží Goliášovu hlavu v ruke, zaujme Dávidov pohľad kamsi hore, azda k Bohu, snád' v modlitbe vďaka za to, že sa mohol stať nástrojom v jeho diele vyslobodenia vyvoleného národa. Prípadne môže jeho pohľad smerovať aj ku kráľovi, ktorému prináša svoju trofej, na znak Božieho víťazstva v prospech záchrany Izraela.

A v rímskom obraze zas prekvapí pozorový, sústredený, ba až akýsi smutný či súcitný pohľad Dávida na Goliášovu mŕtvu hlavu – akoby na vyjadrenie ľútosti, za akú cenu muselo byť toto Božie dielo dokonané. Údajný a veľmi pravdepodobný Caravaggiov autoportrét v tvári Goliáša na tomto (rímskom) obraze dáva zobrazovanej scéne ešte iný rozmer – rozmer autorovej reflexie nad vlastným utrpením, po hlúpom a

»»»

nešťastnom usmrtení Ranuccia Tomasoniho a následnom, čoraz strastiplnejšom vyhnanstve... Je veľmi významné, že autor nemaľuje svoju trpiacu podobizeň v tvári niektorého mučenika, ale práve Filištínca Goliáša, ktorý svojou pýchou urážal židovského Boha a provokoval jeho hnev, čo sa mu stalo osudné rukou mladého Dávida.

DVA AUTOPORTRÉTY

V tejto súvislosti je zaujímavý aj názor, podľa ktorého v rímskom obraze nejde len o jeden autoportrét, ale dokonca o dva. Caravaggia tu teda môžeme nájsť nielen v Goliášovej tvári, ale – mladého, ešte nezakaleného životom, hriechom, utrpením – aj v tej Dávidovej. Mohol by to byť autorov spätný pohľad na svoj dramatický život (netušiť, že sa onedlho zavší). Ak však bolo dielo určené ako dar pre kardinála Scippiona Borgheseho, vplyvného synovca pápeža Pia V., spolu s prosbou o Caravaggiovo omilostenie spod trestu smrti, ktorý bol naňho uvalený, dalo by sa v tomto dvojitom autoportréte nájsť aj symboliku uznania viny, pokorenia sa, pokánia a túžby vrátiť sa k svojej prvotnej nevinnosti. Na Dávidovom meči možno čítať písmená *H-AS O S* (skratka známych slov sv. Augustína: *Humilitas occidit superbiam – pokora zabila pýchu*) – a to by mohlo túto interpretáciu ešte viac podporiť.

V každom prípade, pohľad do vlastnej tváre *pred* a *po* hriechu a po treste zaň (ktorým sú najmä jeho vlastné dôsledky), je pozoruhodne inšpiratívny nápad. Takto aj celý biblický príbeh, v ktorom vyvolený budúci kráľ Dávid, s pomocou Božej moci, zabíja spupného pohanského ozrutného bojovníka Goliáša, dostáva ešte nový náboj na spirituálnu lektúru.

Každý z nás má v sebe potenciál stať sa Dávidom i Goliášom, ba i oboma zároveň. S Božou milosťou a v sile jeho milosrdenstva je však možné *zabíjať v sebe Goliáša*, čiže úspešne bojovať proti svojmu *horšiemu ja* a – čo sa nedá v telesnom, jedine v duchovnom zmysle – vracať sa k *prvotnej nevinnosti Dávida* a k jeho, resp. našej presvedčenej spolupráci s Božou milosťou. Nie sme v tom sami, veď aj sám Dávid sa neskôr *stal Goliášom*, keď „*opovrhol Pánovým slovom*“ – Hetejca Uriáša dal zabiť, aby si mohol vziať jeho manželku Betsabe za ženu. Ale dokázal si to uznať, *obrátiť sa* a vrátiť sa naspäť k Bohu (porov. *2 Sam 11 – 12*).

STANISLAV KOŠČ

Dávid a Goliáš 1 (str. 12)

Olej na plátne, 110 x 91 cm, vytvorený v rokoch 1598/99, v súčasnosti uložený v Museo del Prado v Madride

Dávid s Goliášovou hlavou 2 (hore)

Olej na topolovom dreve, 95 x 116,5 cm, vytvorený v rokoch 1606/07, v sú-

časnosti uložený v obrazárni Umelecko-historického múzea (Kunsthistorisches Museum) vo Viedni

Dávid s Goliášovou hlavou 3 (dole)

Olej na plátne, 125 x 101 cm, vytvorený v rokoch 1609/10, v súčasnosti uložený v galérii Borghese v Ríme

Je na Zvolenskom zámku originál od talianskeho majstra Caravaggia?

Zvolenský Caravaggio?

V obrazárni Slovenskej národnej galérie na zámku vo Zvolene visí barokový obraz, znázorňujúci Dávida s Goliášovou hlavou, ktorý si možno zasluhuje viac pozornosti, než sa mu dosiaľ dostáva.

Dielo zakúpila SNG roku 1967 z istého pražského antikvariátu, kde sa už v minulosti našlo viacero pozoruhodných obrazov. Pôvodne bol obraz pripisovaný lom-bardskému maliarovi Antoniovovi Burinovi (1656 – 1727), teraz nesie na štítku meno Giuseppe Vermiglio (1585 – 1635). Obidve tieto atribúcie sú však sporné.

ČO BY TU ROBIL?

Rozruch v tejto veci spôsobili odhalenia a následné otázky uznávanej slovenskej reštaurátorky akad. mal. Márie Bidelnicovej, ktorú v roku 1998 poverili dielo zreštaurovať. M. Bidelnicová predovšetkým zistila, že dielo už bolo v minulosti „reštaurované“, a to celkom krátko po svojom vzniku, ktorý sa na základe chemických analýz dá datovať do začiatku 17. storočia. Obraz bol totiž narýchlo vyrezaný z pôvodného rámu, ba dokonca prebodnutý dýkou alebo mečom, a ako taký bol podlepený a preinštalovaný do nového rámu. Predovšetkým sa však zistilo, že významná časť obrazu, Dávidova tvár a časť hrude, bola premaľovaná, a tak sa reštaurátorka rozhodla premaľbu odkryť, aby zistila, čo je pod ňou. Jej objav ju veľmi prekvapil – pôvodný Dávid bol mierne inak pootočený, ale najmä originálna maľba predstavuje výrazne vyššiu kvalitu a pozoruhodne veľa črt, spoločných s maľbami Michelangela Merisiho, zvaného Caravaggio.

Reštaurátorka sa so svojím objavom a názorom obrátila na kurátora, ktorý ju však odbil „argumentom“, vraj čo by na Slovensku robil Caravaggio. Krátko sa o tému zaujímali aj médiá, ich pozornosť však možno – paradoxne, ale na naše pomery príznačne – skôr odradila než pritiahla pozornosť odbornej verejnosti na seriózne preskúmanie nastoleného problému.

NEJEDNOTNOSŤ NÁZOROV

Treba povedať, že na Slovensku nemá naslovovzatého špecialistu na Cara-

vaggia a pokusy o to, aby sa dielom zaoberali experti z Talianska, sa dosiaľ ukázali ako neúspešné. Isteže, po svete sa za posledných 50 rokov rozšírila fáma okolo stratených Caravaggiových obrazov a úmerne tomu, ako sa dielo tohto výnimočného barokového maliara v ostatnom období vysoko cení, stúpa i počet údajných objavení jeho nových obrazov a túžba po senzácii či astronomických zárobkoch „bombarduje“ talianskych odborníkov zo všetkých strán a takmer permanentne, aby tieto atribúcie potvrdili.

Na druhej strane, zdá sa, že aj medzi nimi nepanuje veľmi silná zhoda názorov, ale skôr akoby rivalita a miestami priam „boje“ o svoje vlastné „zásluhy“ o objavenie originálneho diela, zároveň so spochybňovaním názorov iných skupín odborníkov, a naopak. Táto atmosféra serióznej práce na tomto poli samozrejme nepraje, a o to menej ochote odborne preskúmať, ba čo i len venovať pozornosť dielu, ktoré sa nachádza predsa len v umelecky vzdialenom Zvolene.

VOLNÝ POHYB

Najprv teda skúsme odpovedať na otázku, kde by sa na Slovensku vzal Caravaggiov obraz.

Ak vezmeme do úvahy turbulentný osud viacerých jeho obrazov, ktoré sa mohli, a zrejme aj stratili počas autorových náhlych útekov z Ríma, potom i z Malty, zo Sicílie a napokon z lode, ktorou sa plavil z Neapola do Ríma a na tejto ceste ho zastihla smrť, nie je vy-

lúčené, že niektoré z týchto diel sa mohli dostať do rúk hocikomu – jeho priateľom, nepriateľom či celkom náhodným osobám, a to napriek tomu, že v tom čase bol Caravaggio už slávny. Ba zrejme práve preto mohli tieto diela pútať pozornosť najrozličnejších priekupníkov, zlodejov a pod.

Ďalej treba pamätať, že v minulosti, vlastne až do svetových vojen a vzniku „železnej opony“, bola Európa a jej hranice v podstate otvorené a viac-menej voľný pohyb obyvateľstva, najmä bohatého, bol pomerne živý. Pohyb talianskych šľachticov sa dal zaznamenať aj smerom na horné Uhorsko. Len ako príklad môže poslúžiť knieža Camillo Borghese-Aldobrandini, ktorý si v 19. storočí vzal za manželku grófkú Máriu z rodu Huňadyovcov a ako svoje letné sídlo obývali kaštiel v Mojmirovciach. Je ľahké si predstaviť, že knieža si na svoje letné sídlo mohlo dať doviesť nejakú časť kolekcie obrazov z rodinnej zbierky – a obidve jeho rodiny boli s Caravaggiom veľmi úzko spojené.

Navyše, ako už bolo spomenuté, obraz bol na Slovensko zakúpený z Prahy, kde bol tento pohyb ľudí a umelcových diel z celej Európy ešte intenzívnejší.

Napriek tomu, na sa otázku, či sa na zámku vo Zvolene nachádza Caravaggiov obraz, prevláda dnes v slovenskej odbornej verejnosti jednoznačne negatívna odpoveď. Na obraze je viacero detailov, ktoré dosť jednoznačne vylučujú Caravaggiovo autorstvo. Najčastejšie sa uvádza Dávidova ľavá ruka s pomerne málo vypracovanými prstami a nesúmerné telo s výrazne väčším pozadím, než aké by prislúchalo hornej časti tela.

KTO JE PÔVODNÝ AUTOR?

Problém je však v tom, že otázka neznie takto. Pozorné počúvanie, ktoré by si zaslúžili slová reštaurátorky, ako aj pozornejší pohľad na samotné dielo, vedú skôr k formulovaniu inej hypotézy: Obraz zjavne nie je dielom jedného autora, ale dvoch. Podľa všetkého jeden ho začal, druhý dokončil, a to, čo bolo začaté, premaľoval. V súčasnosti, keď máme odkrytú aj pôvodnú maľbu, môžeme tieto rozdiely vidieť pomerne zreteľne. Stačí poukázať na rozdielne spracovanie jednej a druhej Dávidovej ruky a pre zasvätenejších napríklad rozdielnosť ťahov štetcom na jednotlivých častiach obrazu.

Otázka teda znie: Nemohol by byť autorom *tej prvej „časti“* Caravaggio?

Čo vedie k tejto domnienke? Už spomenutá vysoká kvalita použitej výtvarnej techniky je skôr témou pre špecializovaných odborníkov. Datovanie obrazu, použitie farieb totožných s tými, aké používal Caravaggio, je témou pre fyzikov, chemikov a historikov. Je tu však niekoľko pozoruhodností, ktoré stoja za povšimnutie a ktoré by mohli byť zaujímavé aj pre relatívne široké publikum.

MAJSTROVE STOPY

Na prvom mieste (a to priam udrie do očí už aj mierne zorientovanému milovníkovi Caravaggiových diel) je to Dávidova tvár, presnejšie povedané chlapec, ktorý stál autorovi za model. Táto tvár sa veľmi nápadne podobá na chlapca, ktorého meno síce s istotou nepoznáme, ale ktorý pôzoval Caravaggiovi na viacerých jeho dielach z obdobia jeho rímskeho pôsobenia, najmä ako chlapec z obrazu *Veštice* (1594), bohatý mladík z *Povolania sv. Matúša* (1600 – 1601) a najmä ako *Vítazný Amor* (1601 – 1602).

Ďalej je to Dávidov bohato vyzdobený barokový klobúk. Nebýva zvykom

Stav pred reštaurovaním (vľavo) a po reštaurovaní

maľovať starozákonného Dávida s barokovým klobúkom – pre Caravaggia je to však priam typické. Dokonca priamo tento typ klobúka by sme našli opäť u chlapca z obrazu *Veštice*. Za zmienku stojí aj veľmi detailné prepracovanie pier na klobúku, ďalšia z charakteristických črt Caravaggiových diel.

Keď sme spomínali Dávidovu ľavú ruku ako „dôkaz“ proti Caravaggiovemu autorstvu diela, ako opak sa môže javiť Dávidova pravá ruka, ktorá je, naopak, veľmi dôkladne vypracovaná, vrátane odrazov svetla na prste a na nechtoch – čo je tiež typické pre Caravaggiove obrazy.

PERFEKCIONIZMUS

Zaujímavý je aj Dávidov odev. Treba síce povedať, že odievať najmä postavy z dávnej minulosti do bielych tóg, plachtiet či rôznych kreácií z bielej plachtoviny, previazaných uzlom niekde na boku, bola v baroku pomerne rozšírená prax, osobitne u tzv. caravaggistov – teda nasledovníkov Caravaggia. Na druhej strane však takto netypicky bohaté zauzlenie, aké nachádzame na tomto obraze, by asi neurobil niekto, kto len napodobňuje štýl svojho „majstra“, lebo by ľahko mohol byť obvinený z toho, že toto už prehnal... U samého majstra – Caravaggia by to však neprekvapilo, najmä ak máme pred očami jeho zobrazenia anjelov alebo Krista z obrazu *Snímanie z kríža*.

Napokon si povšimnutie zaslúži ešte aj mimoriadne detailne vypracovaný špagát Dávidovho praku, namotaný na zášтите rúčky meča, ktorý tiež zodpovedá Caravaggiovemu typickému perfekcionizmu v detailoch maľovania svojich

obrazov „podľa prírody“ – teda presne takých, aké sú v skutočnosti (prečo ho viacerí označujú aj za predchodcu fotografie).

IN DUBIO PRO REO

Už spomenuté príklady ukazujú, že zvolenský obraz kladie viac otázok, než koľko ponúka odpovedí. A to sme ešte nespomenuli podivuhodné „prekriženie“ Dávidovho malička s Goliášovým nosom – akoby obraz na tomto mieste nebol ešte dokončený, ale aj otázky, kto, prečo a kedy obraz vyrezal z originálneho rámu, aby ho následne – premaľovaný (a domaľovaný?) – vložil do nového, a tiež záhadu prebodnutia obrazu.

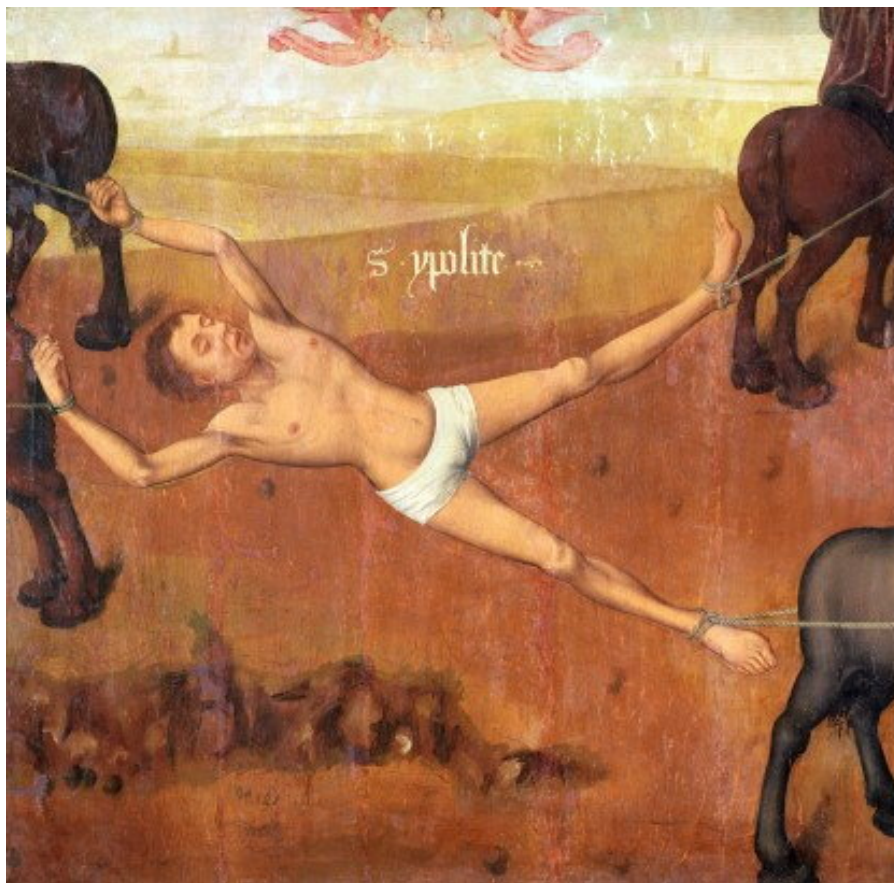
Na záver. Zásada rímskeho práva *in dubio pro reo*, v *pochybnostiach v prospech obvineného*, ktorou sa do značnej miery riadi aj naša legislatíva a súdna prax, by si zaslúžila aplikáciu aj v tejto veci. Ak teória (hypotéza), podľa ktorej by obraz vo Zvolene mohol byť čiastočne dielom slávneho Caravaggia, nie je postavená celkom „na vode“, ale sú za ňou prinajmenšom pozoruhodné argumenty, bolo by zrejme rozumné aspoň pripustiť túto – pre Slovensko skutočne mimoriadnu – atribúciu, *kým sa presvedčivo nedokáže opak*. A nie, ako je to v súčasnosti, že ju totiž a priori vylučujeme, *až kým nás niekto o nej nepresvedčí*.

Trošku na odľahčenie: Nech je teda autorovi tohto príspevku dovolené úprimne odporúčať čitateľom návštevu obrazárne na zámku vo Zvolene, kým je nízke vstupné. Nemusí to tak zostať navždy...

STANISLAV KOŠČ

O ortografii mena Hipolyt

Hipolyt, nie Hypolit!

Umučenie sv. Hipolyta (15. stor.), francúzska škola

Často sa mi stáva, že ma na písme zaskočí nenazdaný ortografický tvar. Vtedy sa pokúšam (zvyčajne aspoň v duchu) kritizovať pisateľa a dopátrať sa príčiny, prečo to tak bolo napísané.

Najnovšie som takto redaktorovi *VOX-u* vyslovil počudovanie nad tvarom mena *Čingischán* v jeho internetovom periodiku (pozri *VOX 8/2017, str. 12 – pozn. re.d.*). A musel som schladieť svoje rozhorčenie, lebo mi preukázal, že je to v súčasnosti schválená pravopisná a výslovnostná podoba mena mongolského dobyvateľa, ktorého sme všetci zo školského dejepisu poznali donedávna ako *Džingischána*. (Všetka česť redaktorovej jazykovej dôslednosti!) Za ortoe-

pickou-ortografickou zmenou je novší ligvistický výskum (*Slovenská reč 61/1996/č. 1, s. 29*).

Dobre, poddávam sa. Odteraz i ja budem hovoriť (a prípadne písať, ak sa k takej téme dostanem) o *Čingischánovi*. Treba si čítať fakty, nič netreba zatĺkať. Na čo by to aj bolo dobré?

NIJAKÁ BOMBA

Skúsenosť, isteže, v konkrétnom prípade náhodná. A vari ani nie až taká podstatná v rámci utvárania si celko-

vého nášho obrazu o svete. Ibaže táto náhodná skúsenosť vzkriesila vo mne dávne, niekoľkodesaťročné pochybnosti o správnosti písania mena jedného zo svätcov kresťanského staroveku v slovenčine. Ide o meno, ktoré má súvis s našou cirkevnou históriou, takže je v našej spisbe, vedeckej i populárnej, relatívne hodne zastúpené.

Je to meno sv. Hipolyta, ktoré niesol benediktínsky kláštor na Zobore. Áno, *Hipolyta*, a nie *Hypolita*, totiž v podobe, v akej to poznáme z celej našej literatúry, vedeckej i popularizačnej, z kalendárií aj zo súpisov krstných mien! Myslím si totiž, že to, ako narábame s menom starokresťanského mučeníka, ku ktorému máme nepochybne výraznejšie kultúrohistorické väzby než k *Čingischánovi* a či *Džingischánovi*, nesvedčí práve o našom „intímnejšom“ vzťahu k nemu.

Bomba? Nie, vôbec nie. Iba konštatovanie veľkého zanedbania, náramnej ignorancie. Ktosi kedysi dávno sa rozhodol v pravopise pre ypsilon, možno vychádzajúc dobromyseľne z gréckej predpony *hypo-*, znamenajúcej *pod-*. Tá však v danom prípade nie je namiestne. Svätý Hipolyt, ktorého si pripomínáme v rámci cirkevného roka spolu so sv. Ponciánom, sa volal *Hippolytos*, v latinčine *Hippolytus* (z gr. „*vypríahač koní*“) [Miloslava Knappová, *Jak se bude jmenovat?*, Akademia, Praha 1985, v hesle *Hypolit*]. Meno je to isté, pod akým starovek pozná istého gréckeho héra, preto sa starokresťanský mučeník často uvádza pod menom Hipolyt Rímsky.

Pamiatku sv. Ponciána pápeža a sv. Hipolyta kňaza, niekedy kuriózne historikmi uvádzaného ako prvého vzdoropápeža, si liturgicky pripomíname 13. augusta. Bližšie sa o oboch môžeme dočítať v základnom diele o svätcoch z pera nášho jezuitu Rajmunda Ondruša *Blízki Bohu i ľuďom* (SSV Trnava + Tatran Bratislava 1991). Ale napodiv aj v tejto knihe nachádzame Hipolytovo meno v „preklopenom“ tvare Hypolit. Zvyk – železná košeľa?

Už to vyzerá tak, že áno.

YPSILON NIE JE JOTA

Hipolytovo meno (nechajme bokom zdvojené „*pp*“, ktoré sa v takýchto prípadoch v slovenčine prepisuje a vyslovuje ako jednoduché „*p*“) nachádzame v podobe *Hypolit* iba v češtine a v slovenčine. Odrazila sa tu zrejme skutočnosť, že ako v češtine, tak i v slovenčine pokladáme spoluhlásku *h* v gramatike za spoluhlásku tvrdú, a teda po nej spravidla píšeme ypsilon, nie jotu.

»»

Ibaže v prevzatých, cudzích slovách sa tento pravopisný princíp ani v češtine, ani v slovenčine neuplatňuje. Kým (?) azda bolo možné pokladať *Hipolyta* za „slovo zdomácnené“, bola úprava „podľa tvrdosti“ vari aj do istej miery pochopiteľná, ibaže meno samo nie je ináč v bežnej spoločenskej praxi ktovieako frekventované, takže pôsobí stále cudzokrajne, extravagantne. (To, pravda, neznamená, že by sme ho z počutia nepoznali. Katolícki veriaci sa s ním spravidla viac-menej rok čo rok stretávajú pri nedeľných oznamoch o liturgických sláveniach najbližšieho týždňa.)

Ale povedzme si to rovno. V ortografiách európskych jazykov (vyjmúc češtinu a slovenčinu, a nehľadme na chorvátčinu, ktorá nepozná ypsilon) sa nestretávame s tvarom mena svätca Hipolyta s ypsilonom v prvej slabike. Aj susedné, rakúske biskupstvo Sankt Pölten má za svojho patróna sv. Hipolyta (*diocesis S. Hippolyti*). Aj východoslovenské jazyky poznajú medzi svätcami *Ippolita* (rus.), s jotou (*iže*) na začiatku. A ak mám byť spravodlivý, musím uviesť, že už som sa aj v našich tlačoch (ale naozaj iba raritne) stretol so „vzdorným“ písaním tohto mena *Hipolyt* – takže niekde tu v povedomí čosi predsa len pôsobí.

PRÍDAVOK

Takto by som mal úvahu zakľúčiť. Patrilo by sa, pretože to, čo ma roky trápi, vyslovil som asi dostatočne, už nemám k tomu čo dodať. Ak ázijský Džingischán sa mohol stať na písme (a vo výslovnosti) Čingischánom, nemalo by byť problémom, aby sa stal z gréckeho Hippolyta poslovenčený Hipolyt.

No nedá mi. Kľúje sa vo mne aj čosi na prídavok. Totiž v súvislosti s preberaním slov z gréčtiny. Otázka: Prečo jedine slovenčina zo všetkých jazykov bazírujúcich na etymologickom princípe preberá slovo *kataklyzma* ako *kataklyzma*? Ale to je iba dovetok. (Ide o slovo čoraz častejšie skloňované, aj v súvislosti s apokalyptickými víziami; bolo by rozumné vyjasniť si jeho ortografiu. Odovzdávam štafetu jazykovedcom.)

TEOFIL KLAS

P. S., na okraj: Niektoré nové dohodnuté pravopisné úpravy v jazyku žiadali by si podľa môjho skromného názoru širokú publicitu – totiž nielen ustálenie v rámci odbornej tlače, ale aj dôkladné spropagovanie („plagátovanie“) v najbežnejších, denných periodikách, v rozhlase a v televízii, možno aj v modernejších médiách. Nie každý číta Slovenskú reč alebo Kultúru slova, ani to od nikoho nemožno očakávať. Redaktori, ktorí to robia, sú skôr výnimkami ako pravidlom, sú bielymi vranami. O to väčšia zodpovednosť z národného hľadiska spočíva na pleciach lingvistov. Pozitívne informácie sa potrebujú aj pozitívne šíriť.

T. K.

Oxfordský lexikón svätcov

David Hugh Farmer v *Oxfordskom lexikóne svätcov* (Kaligram, Bratislava, 1996) pod heslom *Hipolyt* uvádza:

Hipolyt (zom. r. 235), mučeník. Rímsky kňaz, o mladosti ktorého nie je nič známe.

Hipolit bol pravdepodobne najvýznamnejším spisovateľom svojej doby v Taliansku, ale vystúpil proti rímskym biskupom Zefyrínovi a Kalixtovi, ktorých obvinil z nedostatočnej horlivosti voči Sabeliovmu kacírstvu (*zdegradovanie Božiu Trojicu na holý trojnásobný spôsob prejavenia sa Boha – pozn. red.*) a priveľkej zhovievavosti voči hriešnikom. Keď sa Kalixt stal pápežom, dostal sa do rozkolu ako „protipápež“. Počas prenasledovania kresťanov za Maximína bol spolu s Ponciánom (rímsky biskup v r. 230 – 235) vo vyhnanstve na Sardínii. Tam sa pravdepodobne zmieril s Cirkvou a spolu s Ponciánom zomrel ako mučeník. Ich telá za Fabiána (236 – 250) previezli do Ríma. Hipolyta pochovali na cintoríne na Via Tiburtina. Jeho kult potvrdzuje *Liber pontificalis* a leoniánske, gelasianske a gregoriánske sakramentáre.

Jeho totožnosť (*Hipolytovu*) si dost často mýlili. Možno tento proces začal Prudencius, keď si ho pomýlil s ďalším mučeníkom takého istého mena. Za miesto umučenia označil ústie rieky Tiber a jeho smrť mali spôsobiť divé kone (meno Hipolyt znamená *odviazaný kôň*). Legenda o neďaleko pochovanom Vavrincovi ho opisuje ako väzenského dôstojníka, ktorého na vieru obrátil svätec, za čo ho odsúdili a dali roztrhnúť koňom (ako Hipolyta, Tézeovho syna). Spojitosť s koňmi je

jasná i z miestneho názvu *Ippollits* (Hertfordshire), jedného z dvoch miest v Anglicku, kde bol kostol zasvätený Hipolytovi. Predtým vodili k jeho hrobke choré kone cez severné dvere kostola.

V r. 1551 Hipolyta, ktorého práce boli na Západe takmer zabudnuté, znovu objavili ako teológa. Stalo sa tak, keď vykopali na jeho cintoríne sochu z 3. storočia, ktorá ho znázorňovala, ako sedí na stoličke a na každej strane stoličky je zoznam jeho spisov a tabuľky na výpočet Veľkej noci. Táto socha (na snímke) sa teraz nachádza v Lateránskom múzeu. Neskôr objavenie niektorých týchto spisov ešte zvýšilo jeho povesť. Najdôležitejšie sú *Philosophoumena*, v ktorých vyvracia všetky kacírstva tak, že nachádza ich pôvod chybnom filozofickom systéme; komentáre k *Danielovi* a *Veľpiesni* a pravdepodobne *Apoštolská tradícia*, ktorej výklad omšového kánona, pôvodne pokladaný za egyptský, tvorí základ jedného z najších textov rímskeho kánona.

Sviatok: na Západe 13. august; na Východe 30. január. Jeho sviatok bol zaznačený v šestnástich anglických benediktínskych kalendároch (*V anglickom origináli sa používa meno Hippolitus, preto meno svätca uvádzame v slovenčine v tvare Hipolyt*)

Ikona Zoslanie Ducha Svätého ako ikona Cirkvi

Ikona Cirkvi

Turíce – sviatok Zoslania Ducha Svätého nám pripomína ruská ikona napísaná okolo roku 1800.

Ikona *Zoslanie Ducha Svätého* zobrazuje udalosť popísanú v *Sk 2, 1-4*: „Keď prišiel deň Turíc, boli všetci vedno na tom istom mieste. Tu sa náhle strhol hukot z neba, ako keď sa ženie prudký vietor, a naplnil celý dom, v ktorom boli. I zjavili sa im akoby ohnivé jazyky, ktoré sa rozdelili, a na každom z nich spočinul jeden. Všetkých naplnil Duch Svätý a začali hovoriť inými jazykmi, ako im Duch dával hovoriť.“

Duch Svätý zostúpil ako ohnivé jazyky na apoštolov zhromaždených vo Večeradle a umožnil im kázať v rôznych jazykoch. No Turíce nie sú len pripomienkou historickej udalosti, ale oslavou súčasnej reality: prítomnosti Ducha Svätého v Cirkvi. Podobne *Ikona Turíc* je oveľa viac než vyobrazením minulosti.

VZOR KREŠŤANA V CENTRE

V centre ikony je Presväta Bohorodička sediaci na zlatom tróne s mramorovou podložkou pod nohami, ktorá ju oddeľuje od hrišneho sveta. Jej odevom je slávnostné purpurové rúcho a ruky má zdvihnuté k modlitbe. Po jej pravici a ľavici sedia na stolcoch apoštolí a evanjelisti. Napravo zdola môžeme vidieť Petra, evanjelistu Lukáša, Júdu Tadeáša, evanjelistu Jána, Jakuba a Tomáša, naľavo zdola je Ondrej, evanjelista Marek, Šimon, Evanjelista Matúš, Filip a Bartolomej.

Mária, Matka Božia, je v centre ikony, na mieste Učiteľa. Ikony tohto typu sú ovplyvnené Západom, zvyčajne pochádzajú z oblastí hraníc medzi Fínskom a Ruskom.

Mária bola prítomná vo Večeradle spolu s inými ženami, aj keď, ako už bolo spomenuté, ikona nie je primárne historickým obrazom udalosti. Prítomnosťou Matky Božej v centre ikonopisec zdôrazňuje, že ona je konečným vzorom kresťana. Ježiš Kristus vystúpil do neba a zoslal Ducha Svätého, ktorý pôsobí v rámci Cirkvi a skrze svätých Krista sa prejavuje vo svete. Mária je tak zobrazená na kresle Učiteľa ako najlepší príklad, od ktorého sa máme učiť nasledovať Krista, ako symbol Cirkvi, ako človek, ktorý sa najväčšmi podobal Ježišovi Kristovi (fyzicky ako jeho matka, a duchovne ako jeho žiak).

SPOLOČENSTVO

Medzi zobrazenými apoštolmi sú aj evanjelisti Lukáš a Marek, hoci oni neboli prítomní vo Večeradle. Zhromaždenie je teda reprezentácia Cirkvi. Prítomní apoštolí sedia symetricky po stranách, čo predstavuje jednotu a harmóniu podobnú tomu, ktorá vyžaruje už z *Ikony Trojice*. Pozorovatelia sú akoby vtiahnutí do tejto jednoty. Zdrojom tejto jednoty je v hornej časti ikony, v mandorle, holubica, symbol Ducha Svätého, a z neho vychádzajúce plamienky – ohnivé jazyky, zostupujúce na prítomných. Ohnivé plamienky Ducha Svätého horia na hlavách Božej Matky, apoštolov a evanjelistov.

Turíce sú vyliatie Svätého Ducha. Nestačilo, že Kristus prijal ľudskú prirodzenosť, ale bolo treba, aby sa aj ľudská prirodzenosť stala Kristovým telom. To robí Svätý Duch: udeľuje ľudskej prirodzenosti Kristov život a udržuje ju v tomto živote. V Cirkvi je všetko jedno v Kristovi, lebo jeden je Kristus, jeden je Duch a jeden je božský život, ktorý stvorenie dostalo. No každý, kto sa vďaka Svätému Duchu zúčastňuje na tomto živo-te, zachováva si svoju individualitu, svoju tvár. Zbor apoštolov nie je kolektívom, ale spoločenstvom. Každý má zvláštny odev, všetci sú však ikonou Krista.

Turíce sú vnímané ako protiklad Babylonskej veže, pretože Svätý Duch prináša jednotu a robí nás schopnými hovoriť jedným hlasom. Dar Ducha je aj darom rôznorodosti – ohnivé jazyky zostúpili na každého z prítomných. Turíce vskutku nerušia rôznorodosť, ale umožňujú, aby táto rôznorodosť – to znamená byť sami sebou, ako sme, s našimi osobitosťami – prestala byť motívom rozdelenia.

-mu-

Ikona Zoslanie Svätého Ducha je vystavená v galérii IKONY v Žiline.

Stredy patria ikonám

**Galéria Ikony vás pozýva na sériu
prednášok o ikonách**

**7. júna
2017**

Znaky časov ako inšpirácia novej evanjelizácie

Prednáša Doc. ThLic. MUDr. Marián Mráz SJ, PhD.

**21. júna
2017**

IKONA MESIACA JÚL – Otcovstvo

Prednáša PharmDr. Marianna Urbaníková

Všetky prednášky sa začínajú o 16. 30 h

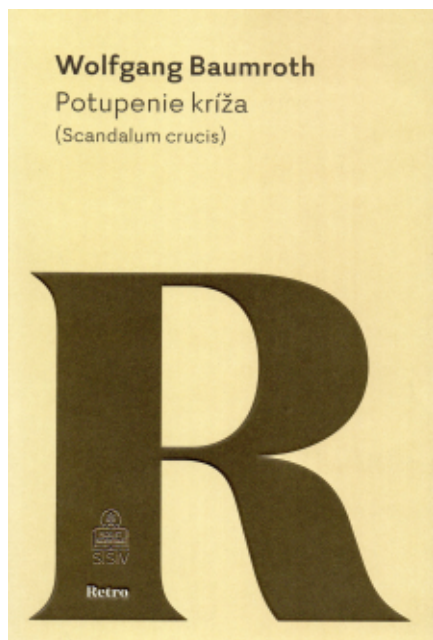
v budove spoločnosti HOUR, M. R. Štefánika 33, Žilina

Prijmite pozvanie a príd'te si pozrieť ikonu *Zoslanie Svätého Ducha*. Je vystavená v galérii IKONY, v budove spoločnosti HOUR, ulica M. R. Štefánika 33 v Žiline, počas mesiaca jún.

Vstup je voľný.

Komentované prehliadky, zabezpečované dobrovoľníkmi, sú prístupné od utorka do piatka od 13.00 do 17.00, na základe telefonického dohovoru aj v inom čase.

Kontakt: 0905 275 948

Nad knihou o znameniach konca a posledného súdu

Scandalum crucis

Potupenie kríža (Scandalum crucis) je pútavý apokalyptický román o prenasledovaní Kristovej Cirkvi v čase diktatúry ateizmu. Hovorí o úsilí úplne zničiť kresťanstvo a vieru v Boha, nastoliť vládu „rozumu“ a vybudovať spoločnosť založenú na popieraní všetkého duchovného. Zateizovanie sveta má byť dôsledné, každý odpor treba podľa strojcov nového poriadku zlomiť, v záujme víťazstva treba upustiť od „zlozvyku humanity“.

Antikvariát

Autorom románu je Wolfgang Baumroth (1882 – 1955), vlastným menom Leopold Klima, sudetský Nemeц, katolícky kňaz a spisovateľ, ktorý sa zameriaval na nábožensko-politické témy. Písal poéziu, prózu i divadelné hry.

Jeho literárny pseudonym poukazuje na šumavskú obec Rothenbaum, z ktorej pochádzal (táto obec už neexistuje, v päťdesiatych rokoch minulého storočia bola zrovnaná zo zemou, lebo sa nachádzala v hraničnom pásme, v blízkosti železnej opony).

Po štúdiách a vysviacke bol kaplánom v Horšovskom Týne, neskôr sa stal spirituálom v českobudějovickom seminári a horšovskotýnskym arcidekanom. V roku 1941 bol zatknutý gestapom a odvlečený do koncentračného tábora v Dachau. Po roku ho prepustili, ale už nemohol pôsobiť v pastorácii. Pokoj do života mu neprinesol ani koniec vojny. Ako Nemeц musel odísť z rodného kraja, bol odsunutý do Bavorska, kde sa potom, napriek zdravotným problémom, znova venoval kňazskej službe. Zomrel v bavorskom Neukirchene.

MODERNÉ KATAKOMBY

Román *Potupenie kríža* vznikol v roku 1928. Vyšiel v nemčine a onedlho aj v českom preklade (1930). Na Slovensku bol vydaný prvý raz v roku 1944 a keďže sa stretol s veľkým záujmom čitateľov, nasledovali ďalšie vydania (1947, 1948, 1998, 2016). Pritom si možno všimnúť zaujímavé súvislosti (aj knihy majú svoje osudy!) – prvé slovenské vydanie spadá do nepokojných vojnových čias, po vojne sa stihli pripraviť ešte dve vydania, potom prišlo obdobie temna a až po polstoročí

sa román mohol znova dostať na pulty kníhkupectiev, no a najnovšie vydanie je v istom zmysle nostalgickým návratom (vydavateľstvo SSV ho zaradilo do edície Retro).

O tom, ako bolo u nás toto Baumrothovo dielo prijaté, svedčí aj recenzia z pera dominikánskeho pátra Akvinaša Gaburu, ktorá vyšla v revue pre duchovný život *Smer* č. 8/1944. Recenzent okrem iného napísal: „*Baumrothov román načrtáva, ako asi budú vyzerat' moderné katakomby, aká bude taktika prenasledovanej Cirkvi; jej životnosť, prídiaca z nadzemských prameňov, ukáže sa vo všetkých okolnostiach a splodí hrdinské charaktery, ktoré svojou nadľudskosťou udivujú svet. Román odporúčame každému na utvrdenie a posilu pre dnešné krvavé časy.*“

SVET BEZ BOHA

Dej románu sa odohráva vo svete, ktorý vyhovuje prízemným, prospěchárskym, bezcharakterným a prispôbiavým ľuďom. Kresťania však trpia, musia sa skrývať, náboženstvo praktizujú v hlbokéj ilegalite. Ostatné vierovyznania sa tu nespomínajú, tie akoby sa už vytratili zo sveta, jedine kresťanstvo žije a odoláva, je vskutku soľou zeme a kvasom, ktorý všetko prekvásí.

Po veľkej vojne nepriatelia Cirkvi zmietli z trónov kresťanských monarchov a skoro vo všetkých štátoch prevzali moc. Svoj vplyv postupne upevňovali, až sa im podarilo vytvoriť jednu svetovú ríšu s jednou vládou a parlamentom, s novým hlavným mestom Atea (mesto bez Boha). Boj proti náboženstvu silnel – náboženské symboly museli byť odstránené aj z domácností. Osobitne kruté bolo prenasledo-

vanie duchovných, kňazstvo sa tresťalo smrťou, na popraviske skončil aj hrdinský pápež...

Román prináša obrazy nenávisťi a násillia, ale aj viery a statočnosti, nádeje a odhodlania. Autorove vízie sa zatiaľ nenaplnili, no viaceré momenty deja, viaceré myšlienky a motívy sú aj z hľadiska súčasného čitateľa živé a aktuálne.

Svetová vláda, ako ju opisuje Wolfgang Baumroth, zrušila náboženské sviatky a zaviedla nové, napríklad Vianoce boli nahradené „*Dňom lásky*“. Štátna propaganda širila klamstvá, zdôvodňujúc protináboženský boj záujmami ľudského pokroku. Po úplnom zničení „*poverý*“ mal prísť „*vek svetla, vek bez Boha*“. My však vieme, že budovanie raja na zemi je skôr cestou do pekla.

NARUŠENIE POKOJA

Baumrothovo *Potupenie kríža* sa radí k dielam so špecifickým zameraním. Možno mu síce vyčítať schematickosť, tej sa však v takýchto prípadoch, keď ide o literárny nárys budúcnosti v globálnom meradle, zrejme nedá celkom vyhnúť.

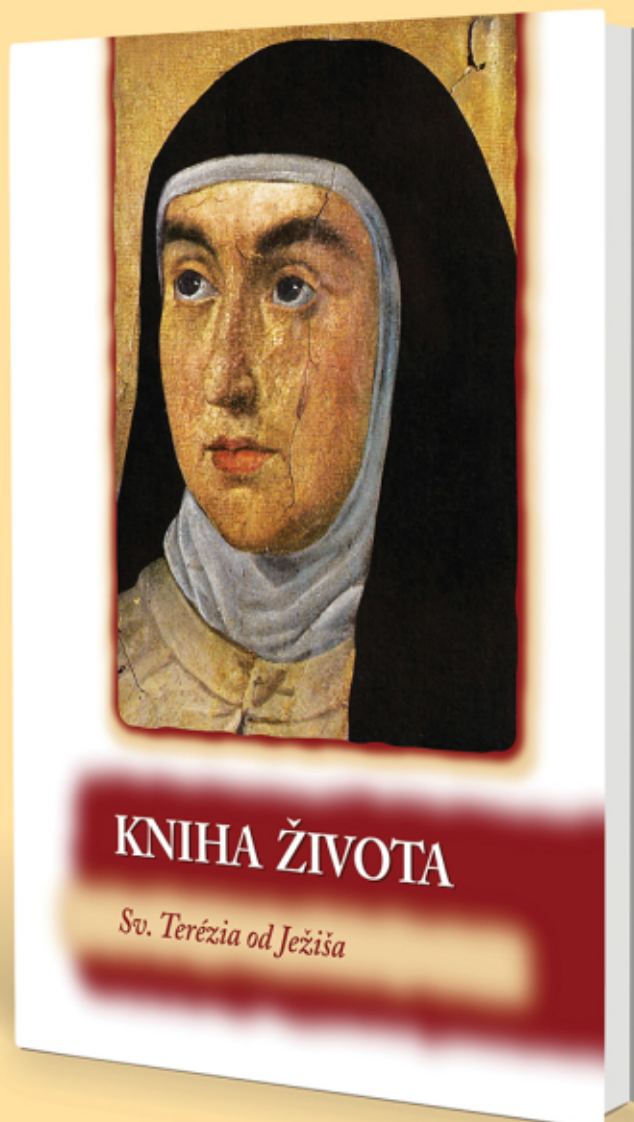
Kvalita tohto románu spočíva najmä v ideovom poslanstve, ktoré je hlboko kresťanské a svojou principiálnosťou narúša falošné sebauspokojenie človeka modernej doby. V sekularizovanom prostredí znejú škandálne slová nasledovníkov Krista: „*Nech si svet vonku popiera budúci život a nech si hľadá svoje nebo tu na zemi, my veríme vo vzkriesenie do života a sme pripravení zavrhnúť tento biedny pozemský život.*“

JÁN MARŠÁLEK

Wolfgang Baumroth: *Potupenie kríža* Trnava, Spolok svätého Vojtecha, 2016

Prvé slovenské vydanie
KNIHY ŽIVOTA svätej Terézie z Avily

“Vnútorňá modlitba nie je nič iné, ako dôverný vzťah priateľstva, častý rozhovor medzi štyrmi očami s tým, od ktorého vieme, že nás miluje...”

Objednávajújte telefonicky na číslach
0915 561 420 a 0915 878 298 alebo e-mailom
na adrese adalen.knihy@gmail.com

novinka

NOVINKA

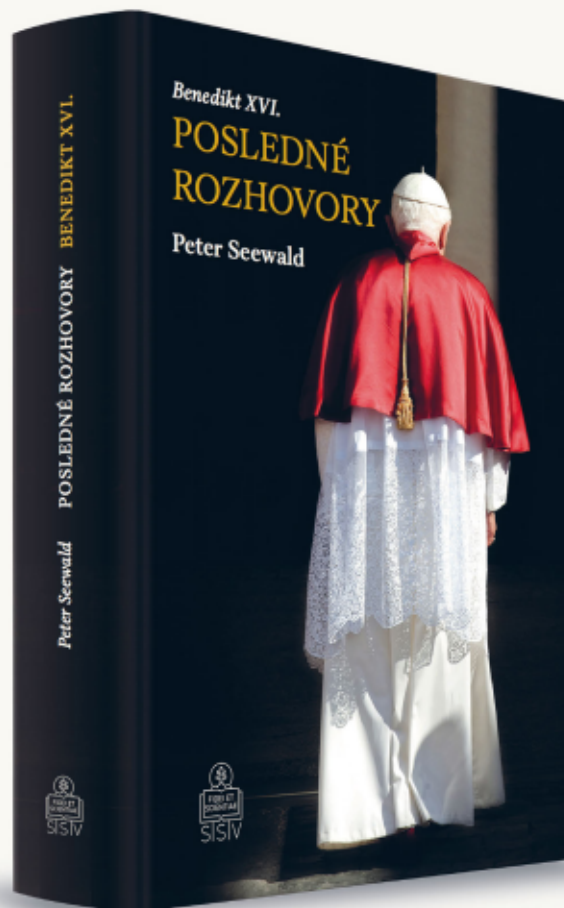
Benedikt XVI. – Peter Seewald

POSLEDNÉ ROZHOVORY

Posledné rozhovory sú duchovným testamentom, dôverným odkazom emeritného pápeža Benedikta XVI., ktorému sa viac než ktorémukoľvek inému podarilo upriamiť pozornosť veriacich aj neveriacich na úlohu Cirkvi v súčasnom svete. Vo svojich rozhovoroch s Petrom Seewaldom sa prvýkrát vyjadruje k vnútornému utrpeniu, k dojímavým a ťažkým chvíľam, ktorými bol pretkaný život tohto mučenika za pravdu. Nech posledné rozhovory, po ktorých sa Benedikt XVI. ponoril do modlitby a mlčania, pomôžu odhaliť jeho veľkosť, svätosť a priamočiarosť života, nech v nás prebudia túžbu poznať jeho životné dielo, v ktorom sa skrývajú nevýslovné poklady múdrosti a pravdy.

„Bol to veľký pápež. Veľký v službách teológie, veľký v láske k ľuďom a k Cirkvi, veľký v čnosti a v zbožnosti.“
pápež František

Viazaná, 240 strán, **20 €**
Členovia SSV **17 €**

KNIHU SI MÔŽETE KÚPIŤ V PREDAJNIACH SPOLKU SVÄTÉHO VOJTECHA ALEBO OBJEDNAŤ

NA: 033/5907718; OBJEDNAVKY@SSV.SK; WWW.SSV.SK, eVOJTECH.SK

Knihkupectvá Spolku svätého Vojtecha: Banská Bystrica, Bardejov, Bratislava, Čadca, Košice, Malacky, Michalovce, Nitra, Partizánske, Prešov, Prievidza, Púchov, Rožňava, Ružomberok, Snina, Spišská Nová Ves, Šaštín, Topoľčany, Trenčín, Trnava, Tvrdošín, Žilina

VOX

Dvojtýždenník o náboženstve a kultúre

Vydáva o. z. Vox in deserto v spolupráci s Radou KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru
Vychádza dvojtýždenne v PDF podobe. Adresa redakcie: Dvojkrížna 4, 821 06 Bratislava
ISSN 1339-3634

Cirkevný cenzor: ThLic. Zdeno Pupík, PhD

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl, tel. +421 915 793 811, e-mail: prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať e-mailom alebo telefonicky: vox.zdruzenie@gmail.com; +421 918 472 420

Číslo bankového konta: SK03 0200 0000 0035 0204 0751